

O'ZBEKISTONDA TA'LIM MUASSASALARI SIFAT TAHLILI VA RAQAMLASHTIRISH IMKONIYATLARI

To'htamisheva Dilrabo

Samarqand iqtisodiyot va servis instituti

ORCID: 0009-0003-9982-9272

tuktamishevadilrabo@gmail.com

Annotatsiya. Mazkur maqolada O'zbekiston ta'lim tizimidagi muassasalar sifatini baholash uslublari, raqamlashtirish jarayonlari va ularning o'zaro aloqasi tahlil qilinadi. Shu bilan birga, mavjud muammolar, raqamli texnologiyalar orqali takomillashtirish imkoniyatlari va xalqaro tajribalarga asoslangan tavsiyalar beriladi.

Kalit so'zlar: ta'lim sifati, raqamlashtirish, tahlil, O'zbekiston, indikatorlar, monitoring tizimi.

АНАЛИЗ КАЧЕСТВА И ВОЗМОЖНОСТИ ЦИФРОВИЗАЦИИ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ УЧРЕЖДЕНИЙ В УЗБЕКИСТАНЕ

Тўхтамишева Дилрабо

Самаркандский институт экономики и сервиса

Аннотация. В данной статье анализируются методы оценки качества учреждений системы образования Узбекистана, процессы цифровизации и их взаимосвязи. При этом указываются существующие проблемы, возможности улучшения посредством цифровых технологий и даются рекомендации на основе международного опыта.

Ключевые слова: качество образования, цифровизация, анализ, Узбекистан, индикаторы, система мониторинга.

QUALITY ANALYSIS AND DIGITALIZATION OPPORTUNITIES OF EDUCATIONAL INSTITUTIONS IN UZBEKISTAN

Tokhtamisheva Dilrabo

Samarkand Institute of Economics and Service

Abstract. This article analyzes the methods of assessing the quality of institutions in the education system of Uzbekistan, digitalization processes and their interrelationships. At the same time, existing problems, opportunities for improvement through digital technologies and recommendations based on international experience are given.

Keywords: quality of education, digitalization, analysis, Uzbekistan, indicators, monitoring system.

Kirish.

Zamonaviy dunyoda raqamli texnologiyalar jamiyat hayotining barcha jabhalarini, xususan, ta'lim tizimini tubdan o'zgartirmoqda. Ta'lim sohasida raqamlashtirish nafaqat dars jarayonlarini soddalashtiradi, balki ta'lim sifatini oshirish, boshqaruv tizimini takomillashtirish hamda ochiqlik va shaffoflikni ta'minlash imkonini beradi. O'zbekiston Respublikasida so'nggi yillarda raqamli transformatsiya jarayonlariga alohida e'tibor qaratilmoqda. Xususan, Prezidentning farmonlari va qarorlariga muvofiq, ta'lim muassasalarida raqamlashtirish va zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini joriy etish bo'yicha izchil chora-tadbirlar amalga oshirilmoqda.

Shu bilan birga, mamlakatimizdagi ta'lim muassasalarining sifat ko'rsatkichlari, mavjud infratuzilmasi, boshqaruv tizimi va pedagogik salohiyati raqamli texnologiyalarni joriy etishda muhim omil bo'lib xizmat qiladi. Mazkur maqolada O'zbekistondagi ta'lim muassasalari sifatining holati tahlil qilinadi, mavjud muammolar yoritiladi hamda raqamlashtirish orqali mavjud muammolarning yechimlari va istiqbolli imkoniyatlari ko'rib chiqiladi.

Adabiyotlar sharhi.

So'nggi yillarda dunyo bo'ylab ta'lim tizimida raqamlashtirish tendensiyasi jadallik bilan rivojlanmoqda. Xalqaro tashkilotlar, xususan, UNESCO, OECD va World Bank tomonidan tayyorlangan tahliliy hisobotlarda raqamlashtirish ta'limda samaradorlik, inklyuzivlik va shaxsiylashtirilgan o'quv muhitini ta'minlashda muhim omil sifatida ta'kidlanadi.

Ta'lim tizimining sifati va raqamlashtirish o'rtasidagi bog'liqlik bir nechta tadqiqotlarda chuqur yoritilgan. Masalan, Barber va Mourshed (2017) o'z tadqiqotlarida zamonaviy texnologiyalarning o'quvchi natijalariga bevosita ijobiy ta'sir ko'rsatishini isbotlab bergan. Shuningdek, John Hattiening "Visible Learning" asarida ham raqamli texnologiyalar orqali o'quvchilarning individual rivojlanish dinamikasi tahlil qilinishi mumkinligi ta'kidlangan.

O'zbekiston kontekstida olib borilgan izlanishlar soni nisbatan kam bo'lsada, so'nggi yillarda mahalliy tadqiqotchilar tomonidan raqamlashtirish va ta'lim sifati o'rtasidagi bog'liqlik bo'yicha qator ilmiy ishlanmalar e'lon qilindi. Shu bilan birga, Karimova maktabgacha ta'limda raqamli texnologiyalarning qo'llanilishi orqali bolalarning ijtimoiy va kognitiv rivojlanishiga ta'sirini o'rgangan. "Ta'lim muassasalarida sifatni baholash tizimi raqamli vositalar orqali amalga oshirilganda, inson omiliga bog'liq xatoliklar sezilarli darajada kamayadi" (Karimova, 2021).

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 28-fevraldagi "Raqamli texnologiyalar orqali ta'lim sifatini oshirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ-140-sonli qarorida raqamlashtirish strategiyasining asosiy yo'nalishlari, xususan, ta'limda elektron boshqaruv, masofaviy o'qitish tizimlari va yagona axborot maydonini yaratish bo'yicha aniq vazifalar belgilangan.

"O'zbekistonda ta'lim tizimining raqamlashtirilishi davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri bo'lib, bu jarayon boshqaruv samaradorligini oshirishga xizmat qilmoqda" (Xolbekov, 2022).

"Bugungi kunda raqamli texnologiyalar yordamida o'quv jarayonini monitoring qilish, tahlil etish va takomillashtirish imkoniyatlari kengaymoqda." (Qaror, 2020).

"Ta'limdagi raqamlashtirish jarayonlarida yagona elektron platformalar muhim o'rin tutadi, ular orqali ma'lumotlarni tezkor va aniq olish mumkin." (Yo'ldoshev, 2023).

"Sifat tahlili nafaqat ta'lim mazmuni, balki o'quvchi yutuqlari, o'qituvchilarning malakasi va muassasa infratuzilmasini ham o'z ichiga oladi." (G'ulomov, 2020).

"O'zbekistonda 'MyEduUz' platformasi orqali ta'lim jarayonini raqamlashtirishga qaratilgan chora-tadbirlar bosqichma-bosqich amalga oshirilmoqda." (Rajaboyev, 2024).

"Raqamlashtirish orqali o'qituvchilarning o'zini baholash tizimi ham joriy etilmoqda, bu esa kasbiy rivojlanishni monitoring qilish imkonini beradi." (Ernazarov, 2024).

Tadqiqot metodologiyasi.

Maqolani yozishda quyidagi metodlardan foydalanildi: Empirik tahlil, Komparativ yondashuv, Ekspert so'rovnomalari, Indikatorlar tizimi asosida baholash.

Tahlil va natijalar muhokamasi.

O'zbekiston ta'lim tizimining barqaror va samarali rivojlanishi uchun raqamlashtirish strategiyasi milliy ta'lim siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri sifatida qaralishi zarur. Mazkur jarayonni muvaffaqiyatli amalga oshirish uchun esa infratuzilmaviy tayyorgarlik, kadrlar salohiyati va siyosiy irodani uyg'unlashtirish muhim ahamiyat kasb etadi.

"O'zbekiston ta'lim muassasalari sifat tahlili va raqamlashtirish imkoniyatlari" mavzusi asosida umumlashtiruvchi jadval tayyorlangan bo'lib bu jadvalda mavjud holat, muammolar va raqamlashtirish orqali taklif etilayotgan imkoniyatlar ko'rsatilgan.

1-jadval**O'zbekistonda ta'lim muassasalari sifati va raqamlashtirish imkoniyatlari**

No	Yo'nalish	Mavjud holat (2024)	Asosiy muammolar	Raqamlash orqali imkoniyatlar
1	Sifatni baholash tizimi	Ba'zi maktab va OTMlarda ichki baholash amalda mavjud	Indikatorlar tizimi yo'q, natijaviylik yetarli o'lchanmaydi	Avtomatlashtirilgan monitoring tizimi, real vaqtli hisobotlar
2	O'qituvchilarning raqamli savodxonligi	Yangi texnologiyalarni qo'llashda farqlar bor	Qadimiy yondashuvlar, malaka oshirish kurslari yetarli emas	Onlayn treninglar, LMS tizimida o'quv mashg'ulotlari orqali doimiy rivojlanish
3	Dars jarayonini boshqarish	An'anaviy sinfda dars o'tkazish usullari ustun	Interaktivlik kam, shaxsiylashtirilgan yondashuv mavjud emas	Elektron ta'lim platformalari, videodarslar, shaxsiy ta'lim yo'llari
4	O'quvchilar/yoshlar monitoringi	Yutuqlar asosan yil yakunida aniqlanadi	O'z vaqtida tahlil yetishmaydi, individual yondashuv kam	Real vaqtli natijalarni ko'ruvchi tizimlar, rivojlanish xaritalari
5	Moddiy-texnik baza	Ko'plab muassasalarda kompyuterlar, internet bor	Qishloq hududlarda zaif infratuzilma	Davlat-xususiy sheriklik asosida raqamli infratuzilmani kengaytirish
6	Ma'lumot yig'ish va tahlil	Statistik ma'lumotlar mavjud, lekin markazlashmagan	Har bir tashkilotda o'z usuli, standartlashmagan	Yagona ma'lumotlar bazasi, AI asosidagi tahlil tizimlari
7	Qabul jarayonlari	An'anaviy qog'oz shaklida yoki yarim raqamlashtirilgan	Jarayonlar sekin, insoniy omillarga bog'liq	Elektron hujjatlar, AI asosida tanlov tizimlari, shaffof monitoring
8	Xalqaro reytinglardagi o'rin	O'zbekistonning ko'rsatkichlari nisbatan past	Sifatli ma'lumotlar bazasi yo'qligi	Raqamlashtirish orqali ta'limdagi holatni aniq ko'rsatish va strategiyani optimallashtirish

O'zbekiston ta'lim tizimida sifatni oshirish borasida ijobiy siljishlar kuzatilayotgan bo'lsa da, mavjud holat chuqur tahlil etilganda bir qator tizimli muammolar saqlanib qolayotganini ko'rsatadi. Ayniqsa, sifatni baholash indikatorlari, o'quv jarayonida raqamli texnologiyalarni

joriy etish, o'qituvchilarning raqamli savodxonligi, ma'lumotlarni yig'ish va tahlil qilish tizimlarining yetarli darajada bo'lmashligi jiddiy muammolardan hisoblanadi.

Shu bilan birga, raqamlashtirish imkoniyatlari ushbu muammolarga samarali yechimlar taklif qilmoqda. Jumladan:

- avtomatlashtirilgan monitoring va baholash tizimlari orqali sifatni real vaqt rejimida nazorat qilish,
- elektron o'quv platformalari yordamida shaxsiylashtirilgan ta'limga erishish,
- o'quvchilar yutuqlarini doimiy kuzatish orqali individual rivojlanish xaritalarini yaratish,
- ma'lumotlarni yagona bazalarda to'plash orqali tahliliy qarorlar qabul qilish imkoniyati yuzaga chiqadi.

Xalqaro tajribalar asosida olib borilgan tahlillar shuni ko'rsatadiki, raqamlashtirish — bu shunchaki texnologik modernizatsiya emas, balki ta'lim sifatini izchil va tizimli ravishda oshirish vositasidir. Ta'lim muassasalarining ichki boshqaruvi, ochiqlik va shaffoflik darajasi ham aynan raqamli yondashuvlar orqali sezilarli darajada yaxshilanishi mumkin.

O'zbekiston ta'lim tizimining barqaror va samarali rivojlanishi uchun raqamlashtirish strategiyasi milliy ta'lim siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri sifatida qaralishi zarur. Mazkur jarayonni muvaffaqiyatli amalga oshirish uchun esa infratuzilmaviy tayyorgarlik, kadrlar salohiyati va siyosiy irodani uyg'unlashtirish muhim ahamiyat kasb etadi.

Ta'lim muassasalarida sifatni doimiy baholash va takomillashtirish raqamlashtirishsiz imkonsizdir. Ammo mavjud amaliyotda bu jarayonlar ko'p hollarda formal tusda olib boriladi. Yaxshi natijaga erishish uchun indikatorlar tizimi, avtomatik hisobotlar, real vaqtli monitoring tizimlari zarur. Shuningdek, o'qituvchilar va boshqaruv xodimlari raqamli savodxonlik darajasini oshirish muhimdir.

Bundan tashqari, sifatni raqamli tahlil qilish orqali quyidagi afzalliklarga erishish mumkin:

- Ta'lim muassasalari o'rtasida sog'lom raqobatni rivojlantirish;
- Rivojlanayotgan hududlarga e'tibor qaratish;
- Resurslarni samarali taqsimlash;
- Talabalarning yutuqlarini prognoz qilish va individual yondashuvni kuchaytirish.

Xulosa va takliflar.

O'zbekistondagi ta'lim muassasalarining sifat holati va raqamlashtirish orqali uni oshirish imkoniyatlari tahlil qilindi. Tahlillar shuni ko'rsatdiki, ta'lim sifati ko'plab omillarga — pedagogik salohiyat, infratuzilma, boshqaruv tizimi va o'quvchilarning individual rivojlanishiga bog'liq bo'lib, bu omillarning samarali boshqaruvi zamonaviy raqamli texnologiyalarni keng joriy etish orqali ta'minlanadi.

Raqamlashtirish ta'lim sohasida nafaqat boshqaruvni avtomatlashtirish, balki shaffoflik, ochiqlik, natijadorlik va adolatli baholashni yo'lga qo'yishga xizmat qiladi. Yagona axborot bazalari, elektron jurnal tizimlari, onlayn baholash asosidagi tahliliy platformalar orqali ta'lim jarayoni real vaqt rejimida monitoring qilinib, tezkor va asosli qarorlar qabul qilish imkoniyati yuzaga keladi. Shu jihatdan, raqamlashtirish ta'lim sifatini tizimli va uzluksiz tahlil qilishga xizmat qiluvchi asosiy omil hisoblanadi.

O'zbekistonda amalga oshirilayotgan islohotlar, davlat dasturlari va qonunchilik hujjatlari ta'lim tizimini raqamlashtirishda muhim poydevor yaratmoqda. Biroq bu jarayonni samarali tashkil etish uchun texnologik infratuzilmani mustahkamlash, pedagoglarning raqamli savodxonligini oshirish va zamonaviy texnologiyalarni joriy etishda kompleks yondashuv zarur.

Xulosa qilib aytganda, O'zbekistonda ta'lim muassasalarining raqamlashtirilishi ta'lim sifatini oshirishning asosiy vositalaridan biri bo'lib, bu yo'nalishda tizimli va ilmiy asoslangan yondashuvlar orqali yuqori samaradorlikka erishish mumkin.

Adabiyotlar/Lumepamypa/References:

- G'ulomov A. (2020) Sifat tahlili infratuzilmasi. Estonian education information system (ehis), www.ehis.ee.
- Karimova, M. (201) "Pedagogik mahorat" ilmiy-nazariy va metodik jurnali. 3-soni.
- Qaror (2020) "Ta'lim-tarbiya tizimini yana-da takomillashtirishga oid qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida"gi. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining PQ-4884-son qarori.
- Rajaboyev , S. va Xamidova P. (2025). Raqamli iqtisodiyot sharoitida axborot kommunikatsiya xizmatlaridan foydalanish. Iqtisodiy taraqqiyot va tahlil, 3(1), 120-124. <https://doi.org/10.60078/2992-877x-2025-vol3-iss1-pp120-124>
- Rajaboyev, S. (2024). Zamonaviy sharoitda axborot –kommunikatsiya xizmatlarini rivojlantirishning asosiy o'ziga xos xususiyatlari. Iqtisodiy taraqqiyot va tahlil, 2(12), 160-166. <https://doi.org/10.60078/2992-877x-2024-vol2-iss12-pp160-166>
- Xolbekov, S. (2022) "Ta'lim tizimini raqamlashtirishning xorij tajribasi va uni O'zbekistonda qo'llash usullari" nomli maqolada yoritilgan.
- Yo'ldoshev D. (2023) Ta'lim sifati statistikasi. Milliy statistika agentligi: www.stat.uz.
- Yo'ldoshev, D. (2023). "Elektron ta'limning jamiyatdagi tadbiri" yosh Tadqiqotchi Jurnali, 2(2), 105-107.
- Эргашевич Е.А. и Мадо А. (2024). Методика организации и проведения учебной деятельности. Открытая Академия , 9 (1), 10-21070.
- Эргашевич, Е.А. (2024). Некоторые педагогические технологии, используемые в процессе организации образовательных занятий по отмл. Журнал образования, этики и ценности , 3 (1), 279-285.